

MALTA

**Fil-Qorti tal-Maġistrati (Malta)
Magistrat
Dr. Gabriella Vella B.A., LL.D.**

Rikors Nru. 502/10VG

B. Grima and Sons Limited

Vs

**Francis Spiteri u b'Digriet ta' l-14 ta' Frar 2011 giet kjamata in kawza s-
soċjetà S.P. Hotel Limited**

Illum 20 ta' Mejju 2019

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors ipprezentat mis-soċjetà B. Grima and Sons Limited fl-24 ta' Novembru 2010 permezz ta' liema titlob li Francis Spiteri jiġi kkundannat iħallasha s-somma ta' disat elef sitt mija u sbatax-il Euro (€9,617), konsistenti fis-somma ta' tmint elef mija u ħamsin Euro (€8,150) rappreżentanti prezz ta' xogħlijiet, ossia l-bini ta' *lift shaft* u *lift room*, rezi lilu fis-San Pawl Hotel, San Pawl il-Baħar, fuq struzzjonijiet tiegħu stess u li baqgħu ma thallsux, flimkien mas-somma ta' elf erba' mija sebgha u sittin Euro (€1,467) rappreżentanti taxxa tal-VAT fuq is-somma ta' €8,150, bl-imghax legali dekoribbli mit-22 ta' Mejju 2009 sad-data tal-ħlas effettiv u bl-ispejjeż, inklużi dawk ta' l-Ittra Uffiċjali pprezentata fit-22 ta' Mejju 2009 u tal-Mandat ta' Sekwestru pprezentat kontestwalment mar-Rikors promotur, kontra Francis Spiteri;

Rat ir-Risposta tal-konvenut permezz ta' liema jopponi għat-talba tas-soċjetà attriċi u jitlob li tiġi miċhuda bl-ispejjeż kontra tagħha, in bażi għas-segwenti eċċezzjonijiet: (a) preliminarjament it-talba attriċi, in kwantu hija diretta kontra tiegħu, hija irrita u nulla u għandha tiġi miċhuda stante li huwa ma huwiex il-leġittimu kontradittur tas-soċjetà attriċi billi kwalsiasi negozju li seta' kien hemm magħha ma sarx minnu personalment iżda mas-soċjetà S.P. Hotels Limited, li tagħha huwa direttur, u li hija l-proprjetarja tal-lukanda fejn sar ix-xogħol; (b) sussidjarjament u bla preġudizzju għall-ewwel eċċezzjoni, anke kieku hija diretta kontra s-soċjetà rappreżentata minnu u cioè kontra is-soċjetà S.P. Hotels Limited, għandha wkoll tiġi miċhuda stante li x-xogħol miftiehem kien kontra pagament ta' somma fissa ta' Lm2,200, illum ekwivalenti għal €5,124.62, u mhux ta' dik mitluba; u (ċ) ix-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi ma sarx skond il-pjanta li ingħatat lilha, ma sarx skond ma titlob is-sengħa u l-arti w in oltre tant sar ħażin li kieku mhux għall-intervent tal-persuna li

nstallat il-lift fil-lukanda in kwistjoni, u cioè Nazju Mallia, li kellu jqabbaad il-haddiema tiegħu stess biex jirrangaw l-iżbalji li għamlet is-soċjetà attriċi fl-esekuzzjoni ta' l-inkarigu li kien ingħatalha, il-lift mertu ta' dawn il-proċeduri ma kien jista' qatt jopera għall-iskop li kien intiz;

Rat li b'Rikors ipprezentat fil-31 ta' Jannar 2011¹, is-soċjetà attriċi talbet il-kjamata in kawza tas-soċjetà S.P. Hotels Limited, liema talba giet milqugħa b'Digriet mogħti fl-14 ta' Frar 2011²;

Rat li waqt is-seduta ta' l-14 ta' Frar 2011³, id-difensur tas-soċjetà S.P. Hotels Limited iddikjara li l-imsemmija soċjetà tagħmel tagħha l-eċċezzjonijiet ġia avvanzati mill-konvenut Francis Spiteri;

Semgħet ix-xhieda ta' Bartholomeo Grima mogħtija waqt is-seduti ta' l-10 ta' Mejju 2011⁴ u tat-13 ta' Marzu 2012⁵, semgħet ix-xhieda mogħtija minn Adam Grima waqt is-seduti tas-26 ta' Settembru 2011⁶ u ta' l-4 ta' April 2013⁷ u x-xhieda ta' Isaac Grima mogħtija waqt is-seduti tas-26 ta' Settembru 2011⁸ u ta' l-4 ta' April 2013⁹, semgħet ix-xhieda ta' Arthur Calleja mogħtija waqt is-seduta ta' l-14 ta' Novembru 2011¹⁰ u rat id-dokument esebit minnu markat Dok. "AC1" a fol. 37 tal-proċess, semgħet ix-xhieda tal-konvenut mogħtija waqt is-seduti tal-31 ta' Ottubru 2013¹¹ u tat-13 ta' April 2015¹² u rat id-dokument esebit minnu markat Dok. "FS1" a fol. 62 tal-proċess, semgħet ix-xhieda ta' Francis Spiteri, iben il-konvenut, mogħtija waqt is-seduti tas-27 ta' Frar 2014¹³ u tat-13 ta' April 2015¹⁴ u x-xhieda ta' Ignazio Mallia mogħtija waqt is-seduti tas-16 ta' Ottubru 2014¹⁵ u tal-5 ta' Frar 2015¹⁶;

Semgħet it-trattazzjoni orali da parte tad-difensuri tal-partijiet kontendenti;

Rat l-atti kollha tal-kawza;

Ikkunsidrat:

Bil-proċeduri odjerni s-soċjetà attriċi titlob li l-konvenut jiġi kkundannat iħallasha s-somma ta' €9,617, konsistenti fis-somma ta' €8,150 rappreżentanti prezz ta' xogħlijiet, ossia l-bini ta' *lift shaft* u *lift room*, rezi lilu fis-San Pawl Hotel, San Pawl il-Baħar, fuq struzzjonijiet tiegħu stess u li baqgħu ma tħallsux, flimkien mas-somma ta' €1,467 rappreżentanti taxxa tal-VAT fuq il-prezz tax-xogħol esegwit. Il-konvenut jilqa' għat-talba attriċi bl-eċċezzjonijiet illi: (a) preliminarjament it-talba attriċi, in

¹ Fol. 13 u 14 tal-proċess.

² Fol. 22 tal-proċess.

³ *Ibid.*

⁴ Fol. 25 sa' 28 tal-proċess.

⁵ Fol. 44 sa' 46 tal-proċess.

⁶ Fol. 30 u 31 tal-proċess.

⁷ Fol. 52 sa' 54 tal-proċess.

⁸ Fol. 32 u 33 tal-proċess.

⁹ Fol. 55 sa' 58 tal-proċess.

¹⁰ Fol. 38 sa' 41 tal-proċess.

¹¹ Fol. 63 sa' 69 tal-proċess.

¹² Fol. 100 sa' 104 tal-proċess.

¹³ Fol. 72 sa' 79 tal-proċess.

¹⁴ Fol. 105 u 106 tal-proċess.

¹⁵ Fol. 81 sa' 86 tal-proċess.

¹⁶ Fol. 92 sa' 98 tal-proċess.

kwantu hija diretta kontra tiegħu, hija rrita u nulla u għandha tiġi miċhuda stante li huwa ma huwiex il-leġittimu kontraddittur tas-soċjetà attriċi billi kwalsiasi negozju li seta' kien hemm magħha ma sarx minnu personalment iżda mas-soċjetà S.P. Hotels Limited, li tagħha huwa direttur, u li hija l-proprjetarja tal-lukanda fejn sar ix-xogħol; (b) anke kieku t-talba attriċi hija diretta kontra s-soċjetà rappreżentata minnu u cioè kontra s-soċjetà S.P. Hotels Limited, għandha ukoll tiġi miċhuda stante li x-xogħol miftiehem kien kontra pagament ta' somma fissa ta' Lm2,200, illum ekwivalenti għal €5,124.62 u mhux ta' dik mitluba; u (c) ix-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi ma sarx skond il-pjanta li nġhatat lilha, ma sarx skond ma titlob is-sengħa u l-arti w in oltre tant sar hażin li kieku mhux għall-intervent tal-persuna li nstallat il-lift fil-lukanda in kwistjoni, u cioè Nazju Mallia, li kellu jqabbaq il-ħaddiema tiegħu stess biex jirrangaw l-iżbalji li għamlet is-soċjetà attriċi fl-esekuzzjoni ta' l-inkarigu li kien inġhatalha, il-lift mertu ta' dawn il-proċeduri ma kien jista' qatt jopera għall-iskop li kien intiz.

Fid-dawl ta' l-ewwel eċċezzjoni sollevata mill-konvenut u permezz ta' Rikors ippreżentat fil-31 ta' Jannar 2011¹⁷, is-soċjetà attriċi talbet il-kjamata in kawża tas-soċjetà S.P. Hotels Limited. Din it-talba ġiet milqugħa b'Digriet mogħti fl-14 ta' Frar 2011¹⁸. Waqt is-seduta ta' l-14 ta' Frar 2011 is-soċjetà kjamata in kawża għamlet tagħha l-eċċezzjonijiet ġia sollevati mill-konvenut.

Mill-provi prodotti ma huwiex kontestat li s-soċjetà attriċi esegwiet xogħlijiet fis-San Pawl Hotel, San Pawl il-Baħar, liema xogħlijiet essenzjalment kienu jikkonsistu fil-bini ta' *lift shaft* u *lift room*. Jirriżulta li l-persuna li għamlet kuntatt mas-soċjetà attriċi fir-rigward ta' dawn ix-xogħlijiet hekk meħtieġa fis-San Pawl Hotel kien ċertu Arthur Calleja illi fir-rigward xehed *jiena xogħoli kien ta' draughtsman, kont għamilt perijodu impjegat u perijodu ieħor naħdem self employed u llum irtirat. Jiena kont involut fi żmien f'diversi xogħlijiet illi kienu saru fis-San Pawl Hotel da parti tal-konvenut Spiteri. Jiena qatt ma kont impjegat tiegħu, kont involut f'dawn ix-xogħlijiet u maż-żmien sirna wkoll ħbieb. Wara li tlestew dawn id-diversi xogħlijiet kien reġa' avvicinani l-konvenut illi kien infurmani li kellu xi problema ma' l-Awtorità tat-Turiżmu fir-rigward tal-lifts. Jidher illi l-lift li kien hemm kellu bżonn jitkabbar u dan anke għal skopijiet ta' persuni b'dizabilità. Meta kont qed nitkellem mal-konvenut dwar ix-xogħlijiet li kellhom isiru kont issugerejt li jaħdmu bi Grima and Sons Limited u dan għar-raġuni li huma kienu ġa ħadmu f'xogħlijiet oħra fl-istess hotel. Il-konvenut kien qalli biex nitkellem magħhom u ngħiblu stima tax-xogħol u fil-fatt hekk għamilt. Jiena kont mort nitkellem ma' ta' B. Grima and Sons u jidhirli li kien Isaac Grima li kien ġie fuq il-post jara x-xogħol li kellu jsir, sussegwentement wara li ġie jara kien ħareġ stima li jekk niftakar sew kienet ta' Lm2,500. Jiena kont ipproponejt lill-konvenut stima ta' Lm2,500 iżda mbagħad meta kont qed nitkellem mal-konvenut konna nnegozjajna stima aktar baxxa li kienet għal Lm2,200. Ma kien hemm ħadd minn ta' Grima prezenti waqt dawn in-negozjati fejn l-istima tbaxxiet. Finalment il-partijiet qablu fuq stima ta' Lm2,200¹⁹.*

Fir-rigward ta' l-inkarigu mogħti lil Arthur Calleja l-konvenut xehed illi meta kien iddiskuta x-xogħol meħtieġ mal-kuntrattur li kien se jipprovdi u jinstalla l-lift

¹⁷ Fol. 13 u 14 tal-proċess.

¹⁸ Fol. 22 tal-proċess.

¹⁹ Xhieda mogħtija minn Arthur Calleja Waqt is-seduta ta' l-14 ta' Novembru 2011, fol. 38 sa' 41 tal-proċess.

meħtieġ u wara li kellu l-pjanta relattiva f'idejha huwa għamel kuntatt miegħu, ossia ma' Arthur Calleja, *li kien jaħdem ma' Perit li kien jagħmel xogħol fil-lukanda tiegħi u naf li huwa ix-xogħol tiegħu u jekk jafx b'xi kuntrattur li jista' jagħmlilna dan ix-xogħol u kien qalli li jaf b'wieħed u kien ser imur jgħidlu dakinhar stess. ... Għall-ewwel semmieli lis-Sur Grima. Lis-Sur Grima jiena ma kontx nafu u lanqas qatt kont rajtu għax kont rajtu wara li kien beda x-xogħol għaliex is-Sur Calleja kien ħa f'idejha l-intrigu kollu u anki l-ftehim kien mas-Sur Calleja. Jiena kont tajt il-pjanta lis-Sur Calleja, spjegajtlu għaliex imbagħad bdejt nidra l-affarijiet li kellhom isiru bl-ament u hu bħala bniedem ta' dak ix-xogħol mill-ewwel fehem ix-xogħol x'jrid isir u wara dan jiena għedtli li qabel ma jagħtini l-istima jew qabel ma niftehmum kont ser inlaqqgħu ma' min kien ser jaħdem il-lift biex jekk jiena nqast jew ma spjegajtx biżżejjed, hu bħala tekniku kien seta' jfehmu aħjar²⁰.*

Isaac Grima, Direttur tas-soċjetà Rikorrenti, u l-persuna li għan-nom ta' l-imsemmija soċjetà ħa ħsieb il-ftehim fir-rigward tax-xogħlijiet mertu ta' dawn il-proċeduri, iddikjara li jiena d-deal għamiltu mal-bniedem responsabbli li ħa over li tah ix-xogħol is-Sur Spiteri li huwa Arthur. Jiena ġejt avviċinat biex nagħmlu x-xogħol minn Arthur stess jigiġifieri. Għall-mistoqsija voldieri Arthur skontok kien qed jidher għan-nom tas-Sur Spiteri? Isaac Grima wieġeb eżatt. Għall-mistoqsija ulterjuri u kull ma kien qiegħed jgħid Arthur għalik kien qiegħed jorbot is-Sur Spiteri? Qed nifhemek jien hux hekk? Isaac Grima wieġeb eżatt, ix-xhieda ta' Arthur naħseb titkellem ċar biżżejjed²¹.

Mix-xhieda kollha hawn appena citati jirriżulta li Arthur Calleja ġie inkarigat mill-konvenut Francis Spiteri sabiex isib lil min jeseġwixxi x-xogħol ta' kostruzzjoni u alterazzjoni meħtieġ għall-fini li jiġi installat lift gdid fis-San Pawl Hotel. Dana Arthur Calleja avviċina lis-soċjetà attriċi u nneozja u finalment ikkuntratta magħha *qua* rappreżentant tal-konvenut Francis Spiteri u mhux *qua* rappreżentant tas-soċjetà kjamata in kawża, u da parte tagħha s-soċjetà attriċi effettivament fehmet li Arthur Calleja kien qed jinneozja u jikkuntratta magħha bħala rappreżentant tal-konvenut. Mix-xhieda ta' Arthur Calleja ma jirriżultax li huwa nneozja u finalment ikkuntratta mas-soċjetà attriċi *qua* rappreżentant tas-soċjetà kjamata in kawża, anzi huwa xehed b'mod ċar li dak li għamel għamli kollu għan-nom tal-konvenut. Fix-xhieda tiegħu difatti jgħid illi meta lill-konvenut semmielu lis-soċjetà attriċi bħala l-kuntrattur li seta' jeseġwixxi tali xogħolijiet, ***il-konvenut kien qalli biex nitkellem magħhom u inġiblu stima tax-xogħol u fil-fatt hekk għamilt. Jiena kont mort nitkellem ma' ta' B. Grima and Sons u jidhirli li kien Isaac Grima li kien ġie fuq il-post jara x-xogħol li kellu jsir, sussegwentement wara li ġie jara kien ħareġ stima li jekk niftakar sew kienet ta' Lm2,500. Jiena kont ipproponejt lill-konvenut stima ta' Lm2,500 iżda mbagħad meta kont qed nitkellem mal-konvenut konna nneozjajna stima aktar baxxa li kienet għal Lm2,200²².***

Minkejja dak li jirriżulta dwar il-mod kif u għan-nom ta' min inġhata l-inkarigu lis-soċjetà attriċi, il-konvenut u s-soċjetà kjamata in kawża jsostnu li hija l-imsemmija s-soċjetà kjamata in kawża li hija l-legittimu kontraddittur tas-soċjetà attriċi in bażi

²⁰ Xhieda mogħtija mill-konvenut waqt is-seduta tal-31 ta' Ottubru 2013, fol. 63 sa' 69 tal-proċess.

²¹ Xhieda mogħtija minn Isaac Grima waqt is-seduta ta' l-4 ta' April 2013, fol. 55 sa' 58 tal-proċess.

²² Xhieda mogħtija minn Arthur Calleja waqt is-seduta ta' l-14 ta' Novembru 2011, fol. 38 sa' 41 tal-proċess. Enfasi u sottolinear tal-Qorti.

għall-fatt li s-San Pawl Hotel, ossia l-fond fejn ġew esegwiti x-xogħlijiet da parte tas-soċjetà attriċi, hija di proprjetà tas-soċjetà kjamta in kawża. Tali fatt waħdu però u partikolarment fid-dawl ta' dak li jirriżulta mix-xhieda u provi prodotti, ma huwiex suffiċjenti biex jirrendi lis-soċjetà kjamata in kawża responsabbli għal kwalunkwe hłas dovut lis-soċjetà attriċi għax-xogħol minnha esegwit u per konsegwenza jeżonera lill-konvenut minn tali responsabilità. Din l-osservazzjoni ssib konferma fil-prinċipju assodat f'materja ta' appalti li *l-kuntratt ta' l-appalt ma jista' jiġi bl-ebda mod relatat mal-proprjetà tal-fond li fih ix-xogħlijiet kellhom jiġu, kif fil-fatt ġew, esegwiti. ... salv prova kuntrarja r-relazzjoni ġuridika li tinħoloq bi ftehim ta' appalt kienet waħda personali mhux relatata mal-fond u konsegwentement il-presunzjoni 'iuris tantum' kellha tkun illi min jikkuntratta kien qiegħed jikkuntratta f'ismu personalment²³.*

Għaldaqstant, *dato ma non concesso* li s-San Pawl Hotel hija jew ta' l-inqas kienet fiż-żmien meta ġew esegwiti x-xogħlijiet da parte tas-soċjetà attriċi di proprjetà tas-soċjetà kjamata in kawża, fin-nuqqas ta' prova sodisfacenti li Arthur Calleja avvicina, innegozja u finalment ikkuntratta mas-soċjetà attriċi għan-nom ta' l-imsemmija soċjetà u mhux għan-nom tal-konvenut, il-pretensjoni tal-konvenut u tas-soċjetà kjamata in kawża li l-konvenut għandu jiġi liberat mill-osservanza tal-ġudizzju in kwantu mhux il-legittimu kontradittur tas-soċjetà attriċi tirriżulta għal kollox infondata fil-fatt u fid-dritt. Li jirriżulta invece huwa li hija s-soċjetà kjamta in kawża li ma hijiex il-legittimu kontradittur tas-soċjetà attriċi u hija din is-soċjetà li għandha tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju.

Minn dan isegwi għalhekk l-eċċezzjoni preliminari sollevata mill-konvenut u assekondata mis-soċjetà kjamata in kawża ma hijiex ġustifikata u bħala tali għandha tiġi miċhuda u konsegwentement is-soċjetà kjamata in kawża għandha tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju.

Ġie eċċepit ukoll illi l-ammont pretiż mis-soċjetà attriċi mhux dovut u b'hekk it-talba attriċi għandha tiġi miċhuda, għar-raġuni li x-xogħol miftiehem kien kontra pagament ta' Lm2,200, illum ekwivalenti għal €5,124.62.

Mill-provi prodotti, inkluż mix-xhieda mressqa mis-soċjetà attriċi stess, jirriżulta li l-appalt mogħti lil u miftiehem mas-soċjetà attriċi kien għal prezz wieħed tax-xogħol kollu, ossia għall-prezz ta' Lm2,200, illum ekwivalenti għal €5,124.62. Jirriżulta wkoll però li waqt l-esekuzzjoni tax-xogħol irriżultat il-ħtieġa ta' xogħol addizzjonali li ma kienx previst originarjament għar-raġuni li hadd mill-partijiet involuti ma kien jaf bih u id-differenza fil-prezz u valur tax-xogħol hija proprio għal dan ix-xogħol addizzjonali.

F'dan ir-rigward Isaac Grima xehed illi dwar *ix-xogħol li kellu jsir fis-San Pawl Hotel jiena kont iltaqjt ma' Arthur fuq il-post u kien urieni x-xogħol li kellu jsir. Jiena rajt ix-xogħol u ħriġt stima. Irrid nispijega però li rigward is-soqfa u s-suffitti aħna ma konniex nafu x'hemm moħbi taħt dawn is-suffitti. L-istima kienet inħarġet fir-rigward tal-bini tal-lift u nibqghu telgħin u nibnu saqaf tal-lift room. L-intendiment kien li meta aħna mmorru fuq ix-xogħol insibu ċerti affarġiet lesti biex aħna kif*

²³ Lawrence Formosa noe et noe v. Silvio Felice, deċiża mill-Qorti ta' l-Appell fis-6 ta' Ottubru 1999.

naċċedu fuq il-post nibdew ix-xogħol mal-ewwel. Niftakar ċert illi meta morna l-ewwel darba kien hemm il-hoarding u ma stajniex naħdmu u s-suffitti ma kienux maqlughħin. Missieri u l-lavranti li kien hemm ressqu l-hoarding 'l barra u beda jsir it-tħaffir. L-istima li jiena kont ħriġt għal Arthur kienet fuq il-baži ta' kamra li kien hemm li jinqala' l-madum tagħha u tithaffer parti minnha. Meta però nqala' l-madum u beda t-tħaffir, missieri kienu sabu slabs tal-concrete. Lili kien cempilli u qalli li l-istima bil-prezz li kienet ix-xogħol li fil-fatt kien rikjest kien ferm aktar. Jiena kont naf li dakinhar kien hemm Arthur preżenti w allura lil missieri għedtlu biex ikellem lil Arthur u lis-Sur Spiteri biex jirrangaw l-affarijiet bejniethom. Jiena naf li huma kienu tkellmu u lili qaluli li għas-Sur Frans l-importanti kien li jsir ix-xogħol²⁴.

Da parte tiegħu Bartholomeo Grima xehed illi madwar sentejn ilu s-soċjetà attriċi kienet għamlet xi xogħlijiet fis-San Pawl Hotel. Dawn ix-xogħlijiet kien kellimna dwarhom Arthur li kunjomu ma niftakrux iżda huwa l-assistent ta' Francis Spiteri li qed nagħraf fl-Awla. Ix-xogħol li kellna nagħmlu kien biex jitwessa' x-xaft tal-lift. Kienet inħarġet stima iżda mbagħad meta nbeda x-xogħol irriżultaw xi affarijiet oħra. ... bħala xogħol aħna wessajna qisu darba u nofs il-wisgħa li kien hemm. Dana kien kollu xogħol li kellu jsir manwalment. Kien hemm differenza bejn il-kont finali u l-istima għar-raġuni li waqt l-esekuzzjoni tax-xogħlijiet, ix-xogħol kwazi rdoppja. Malli aħna bdejna bix-xogħlijiet mal-ewwel indunajna li x-xogħol kien ser jirdoppja minn kif inħarġet l-istima. Aħna mill-ewwel infurmajna lil Francis Spiteri u lil Arthur iżda huma qalulna li ladarba jafu biha nistgħu nmexxu w allura aħna bqajna fuqhom li kollox kien ser ikun sew. Diskors fuq prezzijiet bejniethom waqt ix-xogħol ma kienx hemm, l-unika ħaġa li kien jgħidli s-Sur Frans kienet "int taffaxxinani bix-xogħol tiegħek". ... Qabel is-saqaf eżatt skoprejna li kien hemm travu tal-konkos li ma konniex nafu bih u dana aħna kellna nkissruh waqt ix-xogħlijiet biex inkunu nistgħu inkomplu u dan dejjem imxejna a baži ta' pjanta li tana Arthur. Qabel ma nħarġet l-istima kien mar it-tifel tiegħi Isaac biex jara x' xogħol kien meħtieġ. Meta wasalna biex jtkisser it-travu tal-konkos, aħna fil-fatt dan ix-xogħol għamilnih u sar kollu manwalment²⁵.

Dwar il-prezz miftiehem għax-xogħol meħtieġ u dwar ix-xogħol effettivament esegwit Arthur Calleja xehed illi jiena kont mort nitkellem ma' ta' B. Grima and Sons u jidhirli li kien Isaac Grima li kien ġie fuq il-post jara x-xogħol li kellu jsir, sussegwentement wara li ġie jara kien ħareġ bi stima li jekk niftakar sew kienet ta' Lm2,500. Jiena kont ipproponejt lill-konvenut stima ta' Lm2,500 iżda imbagħad meta kont qed nitkellem mal-konvenut konna nnegozzajna stima aktar baxxa li kienet għal Lm2,200. ... Il-lift bħala fatt bħala wisgħa baqa' l-istess iżda l-fond tiegħu kiber. Saret ukoll kink biex il-bibien jistgħu jinħbew fiha sabiex ma tantx jittieħed spazju mill-apertura tal-lift. Il-hoarding li kien sar anke għas-security tal-guests kien sar viċin wisq tal-pit fejn kellhom jaħdmu n-nies ta' Grima u allura bil-hoarding kif kien ix-xogħol ma setax isir. Kienu n-nies ta' B. Grima and Sons stess li ressqu l-hoarding sabiex ikunu jistgħu jaħdmu. Dan il-hoarding sar fis-sulari kollha u f'kull sular kien viċin wisq u allura kellu jiġi spustjat fis-sulari kollha. Dan il-hoarding kien listi ta' l-injam bil-hardboard u dawn naturalment kellhom

²⁴ Xhieda mogħtija minn Isaac Grima waqt is-seduta tas-26 ta' Settembru 2011, fol. 32 u 33 tal-proċess.

²⁵ Xhieda mogħtija minn Bartholomeo Grima waqt is-seduta ta' l-10 ta' Mejju 2011, fol. 25 sa' 28 tal-proċess.

jiċċaqalqu biex tikber l-area fejn setgħu jaħdmu Grima, minix ċert jekk ta' Grima gābux xi materjal biex jaħdmu huma stess. Għalkemm ix-xogħol kien jinvolvi extension tal-lift, jiena ridt li l-platofrm tkun sħiħa għax inkella tista' taqta'. Meta beda jsir it-tħaffir tal-konkos li kien hemm, sibna massa concrete kif ukoll ħadid. Kienet cured li kienet iebesha ħafna biex tithaffer apparti l-fatt li kienet pjuttost għolja. Meta sibna dan kien hemm prezenti Bertu Grima u kien gie anke l-konvenut Spiteri u mal-ewwel għidnilu l-attenzjoni dwar dak li sibna u li kien ser jeħtieg iż-żmien biex isir it-tħaffir. Huwa qalilna biex ma ninkwetawx u nkomplu bix-xogħol. Fil-fatt biex tkisser dan il-concrete li sibna ittieħdu ammont ta' man days. ... id-diskrepanza li fuqha qed jikkustinjaw il-partijiet tirrigwarda essenzjalment mhux tant il-materjal iżda l-man days involuti biex isir ix-xogħol. Għali kien hemm okkazzjonijiet fejn l-impjegati kienu jibdew jaħdmu fid-disgħa u jispiċċaw tard ħafna. Jiena records ta' din id-differenza x'tirrapprezenta m'għandix, li nista' ngħid hu li min kien prezenti jaf x'inh. Fir-rigward tal-concrete li kellu jitqatta', ngħid illi din bejn wieħed u ieħor ħadet madwar tlett ijiem biex issir. Ma kienx hemm inġenji kbar biex jistgħu jsiru x-xogħlijiet, iżda bil-jigger u allura x-xogħol twal. Inġenji kbar ma setgħux jintużaw peress li x-xogħol kien qed isir fil-lukanda, apparti l-fatt li kien qed isir xogħol fi spazju ristrett ħafna. Minħabba problemi li kien hemm bil-wires u bis-suffetti u bil-hoarding għali kien ikun hemm okkazzjonijiet fejn l-impjegati kienu jkunu prezenti fid-disgħa iżda minħabba dawn l-intoppi qabel l-għaxra u nofs ma kienux jibdew²⁶.

Da parte tiegħu l-konvenut jiċhad li kien hemm xogħol addizzjonali li kellu u fil-fatt gie esegwit mis-soċjetà attriċi. Dwar il-prezz miftiehem huwa ddikjara li ta l-go ahead li Arthur Calleja biex jikkonkludi l-ftehim mas-soċjetà attriċi u li tajtu l-go ahead wara li ftehmna x-xogħol xi jrid isir u ma jsirx, il-fatti kienu hekk li meta gie bil-quotation qalli li dan ix-xogħol sew jinkludi x-xogħol kollu li jrid isir li spjegajtlu. Għall-mistoqsija però wara li saret l-istima u meta l-bennejja bdew ix-xogħolijiet kien hemm aktar xogħlijiet? il-konvenut wiegeb le ma jistax ikun li kien hemm xogħlijiet għaliex dan kien hemm lift ieħor, inqala' u ried jitpoġġa ieħor. Il-konvenut xehed ulterjorment illi jiena ma nafx għalfejn taqilgħu dawn id-diffikultajiet għaliex il-fatti m'humix dawn. Il-fatti huma li meta jiena tlabtu biex jagħtini l-kont spjegat fil-bidu u jiena nħallas, qalli le. ... Is-Sur Calleja għan-nom tal-kumpannija qalli li huma jridu somma, jiftehm fuqha u dik is-somma tinkludi x-xogħol li jrid isir. Mistoqsi b'mod dirett dwar il-kwistjonijiet jew aħjar problemi li ltaqgħet magħhom is-soċjetà attriċi waqt l-esekuzzjoni tax-xogħol, fosthom il-konkos u l-ħadid minflok torba kif ġeneralment isir, il-konvenut wiegeb le għandek żball infurmat ħazin, għaliex il-konkos li jrid isir huwa l-aħħar biċċa tas-saqaf jigifieri huwa naturali li meta żżid sular ma' dak li għandek irid ikun hemm żewġ soqfa. Mistoqsi direttament dwar il-problemi riskontrati meta beda tħaffir biex jirkabbar il-lift shaft, il-konvenut wiegeb hemm diġa kien hemm lift ieħor jaħdem, issa jekk kien hemm livell li ried igħibu forsi naqra iżjed preċiż, jista' jkun imma dan ma kienx hemm xi għaxar piedi konkos xi jqatta'²⁷.

Wara li qieset il-provi kollha fir-rigward tal-kwistjoni dwar l-entità u l-valur tax-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi l-Qorti hija tal-fehma li waqt l-esekuzzjoni tax-

²⁶ Xhieda mogħtija minn Arthur Calleja waqt is-seduta ta' l-14 ta' Novembru 2011, fol. 38 sa' 41 tal-proċess.

²⁷ Xhieda mogħtija mill-konvenut waqt is-seduta tat-13 ta' April 2015, fol. 100 sa' 104 tal-proċess.

xogħol lilha kommissjonat is-soċjetà attriċi realment irrikonstrat affarijiet u sitwazzjonijiet li holqu xogħol addizzjonali mhux oriġinarjament previst meta nhadmet u nghatat l-istima. Dana qed jingħd b'referenza partikolari għall-massa concrete u hadid li nstabet hekk kif beda t-thaffir u t-travu tal-konkos fis-saqaf li nstab x'hin waslu għall-*lift room*, li ċertament huma żewġ cirkostanzi li ma kienux u ma setgħux ikunu a konoxxenza tas-soċjetà attriċi fl-istadju meta lanqas kienu nbdeu ix-xogħlijiet. Mix-xhieda tal-konvenut joħroġ b'mod ċar li l-istima kienet għal xogħol meħtieġ skond l-ispjegazzjonijiet li s-soċjetà attriċi nghatat mill-istess konvenut u mill-persuni tekniċi involuti, iżda l-konvenut imkien ma semma' li s-soċjetà attriċi giet infurmata b'dawn il-massa concrete u hadid u travu tal-konkos anzi kull ma pprova jagħmel hu li jimminimizza s-sitwazzjonijiet li sabet quddiemha s-soċjetà attriċi. Għalhekk is-soċjetà attriċi għandha dritt tippretendi hlas għax-xogħol addizzjonali li kellha tagħmel, liema xogħol irriżulta u gie riskontrat biss waqt l-esekuzzjoni effettiva tax-xogħlijiet.

Apparte dan, jirriżulta wkoll li l-konvenut personalment ma kienx isegwi mill-vicin l-andament tax-xogħol, anzi kien piuttost distakkat u ħalla kollox f'idejn Arthur Calleja. F'tali rigward il-konvenut xehed li meta nbeda x-xogħol mis-soċjetà attriċi fil-lukanda, *jiena kont inkun fuq ix-xogħol tiegħi ta' l-uffiċju, kont ngħidilhom bonġu u saħħa u ma kontx nagħti każ tax-xogħol li kien qed isir u x'qed jagħmel għaliex is-Sur Calleja li kien għamilli x-xogħol qabel u kien minn dawn li l-kelma jzommha, kien qed jiġi kuljum jara x-xogħol*²⁸. Fid-dawl ta' l-atteggjament non kuranti tal-konvenut waqt l-esekuzzjoni tax-xogħlijiet li minflok għażel li jħalli għal kollox f'idejn Arthur Calleja u fid-dawl tal-fatt li dan Arthur Calleja fix-xhieda tiegħu mhux biss ikkonferma li s-soċjetà attriċi kellha tagħmel xogħol iktar milli oriġinarjament ippjanat minhabba affarijiet li inqalghu u ġew riskontrati waqt l-esekuzzjoni ta' l-istess xogħlijiet iżda li da parte tiegħu informa lill-konvenut u dan qallu li x-xogħol kellu jitkompli, il-konvenut diffiċilment jista' jirnexxi fil-kontestazzjoni tiegħu li l-ammont pretiż mis-soċjetà attriċi mhux dovut għaliex ix-xogħol miftiehem kien kontra pagament ta' somma fissa ta' Lm2,200, illum ekwivalenti għal €5,136.58.

Fid-dawl ta' dan kollu osservat il-Qorti tqis li t-tieni eċċezzjoni sollevata mill-konvenut ma hijiex ġustifikata u b'hekk għandha tiġi miċhuda.

Oltre l-eċċezzjonijiet ġia trattati, gie eċċepit ukoll illi x-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi ma sarx skond il-pjanta li nghatat lilha, ma sarx skond ma titlob is-sengħa u l-arti u tant saru żbalji li kieku mhux għall-intervent tal-persuna li nstallat il-lift fil-lukanda, ossia Ignazio Mallia, li kellu jqabba il-ħaddiema tiegħu stess biex jirrangaw l-iżbalji li għamlet is-soċjetà attriċi fl-esekuzzjoni ta' l-inkarigu kommissjonat lilha, il-lift mertu ta' dawn il-proċeduri ma kien jista' qatt jopera għall-iskop li kien intiż.

Dwar l-allegati żbalji fix-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi l-konvenut xehed: *wara li tlesta x-xogħol li kellu jsir mill-bennej beda x-xogħol ta' twaħħil, allura hawn daħal Nazju Mallia l-kuntrattur. Kif beda Nazju ġab il-lift il-lukanda u beda idaħħal ix-xogħol. Fl-ewwel ġurnata gie l-uffiċju tiegħi u qalli li kellna problema u qalli li l-bibien ma kienux il-qies li tajnih fuq il-pjanta u kienu disa' pulzieri usa jigiifieri hemm fteħa ta' disa' pulzieri. Huma affarijiet li jitrangaw imma meta tkun kontra*

²⁸ Xhieda mogħtija mill-konvenut waqt is-seduta tal-31 ta' Ottubru 2013, fol. 63 sa' 69 tal-proċess.

ż-żmien tinkwieta għaliex taf li ser jieħdu ammont ta' xogħol. Jien ċempilt lil Calleja għax miegħu kelli l-kuntatt u l-ftehim sar miegħu u dejjem miegħu tkellimt u ma irrispondieni xejn la si u lanqas no. Probabbli kien jiġi jara filgħaxija wara li nitlaq jiena imma miegħi m'għamilx kuntatt. Wara xi tmint ijiem jiena kelli l-kuntratt mat-tour operators li rrid inlestri f'ammont ta' żmien u dan iż-żmien ġia kien qiegħed jiskadili u għalxejn kont inkellimhom bil-hlewwa imma kien qiegħed f'riskju li jibgħatuli l-multi għaliex meta tikser il-kuntratt trid tħallas għalih. Jiena ma kellix triq oħra, ikkonsultajt ma' Nazju Mallia u qalli "ara x'ser tagħmel u ġib kuntrattur ieħor biex jagħmillek dan ix-xogħol li huma ma ġewx". Jiena sibt tnejn minn nies u qabbadthom jagħmlu dan ix-xogħol u dan ix-xogħol kien jikkonsisti li l-bieb itellgħu b'żewġ ġonot ta' erba' pulzieri point 75 inches kull naħa għax ma tistax tagħmel ġonta sħiħa għax tiġi żmerċ u din il-ġonta kienet tal-bricks u riedu jimlewha allura wrieni id-differenza minn haddiem għal ieħor għaliex dawn qatgħu l-ġonot fuq il-bejt nett fejn it-trab imur mar-riħ u l-ġonta kellha tintela' bil-konkos u virga tal-ħadid biex min iwaħħal magħha jsib is-sod. Mistoqsi mill-Qorti din id-diskrepanza li kien hemm tal-qies, kienet fis-sulari kollha? il-konvenut wieġeb fil-ħames sulari. Il-konvenut xehed ulterjorment: issa dawn kienu tnejn minn nies li riedu jaqdu, li riedu jinqalgħu minn fuq xogħolhom, rawni qisni nibki u ġew qdewni u b'kollox għamlu qisu ħamest ijiem fuqha din il-biċċa xogħol u talbuni Lm470. Jiena rringrazzajtjom għaliex riedu jġibu l-bricks, il-ħadid u bix-xogħol u għedt mela issa almenu jista' jtkompla x-xogħol. Meta dawn lestew Nazju ġie b'erbgħa minn nies biex iwaħħal dan il-lift. X'hin waħħal il-kaxxa tal-lift ġie fuqi u qalli "għandna problema akbar mill-oħra" u jiena għedtlu jiena ma niflaħx għal dan l-inkwiet imma jiena kien hemm u lili ried jgħid u qalli "is-saqaf fejn kellu jiġi l-muttur ġie żewġ filati baxx u jiena kont fuqu u mnalla ndunajt għax kien jagħsarni mal-konkos u dak irid jinqala' ". Għedtlu dak kien konkos magħmul tajjeb bil-ħadid ġo fih jiġifieri nħadem verament tajjeb b'xi tmien pulzieri konkos. Jiena meta rajt hekk ergajt ċempilt lil Calleja u ġie u baqa' tiela' jkellem lil tal-lift, naf li lletikaw bejniethom, ħareġ l barra u lili ma qaluli xejn. Meta mbagħad staqsejt lil Nazju kif baqgħu qalli li ħareġ l barra u la qallu si u lanqas no. Bdejt inċempillu jiena erba', ħames darbiet u sitta kuljum beda ma jwegibnix. Wara xi ġimgha nċempel kuljum ikkonfondajt x'nagħmel u beda jagħtini li lanqas immur il-lukanda u qtajt qalbi imbagħad Nazju meta rani f'din is-sitwazzjoni qalli "tħabbel rasek xejn għaliex ser neħlu balla liri u ser titfek lura din il-biċċa xogħol aktar milli qegħdin". Ġab kumpressur, crane u ġab ukoll erbgha minn nies minn tiegħu li jaħdmu miegħu stess u beda jqatta' dan is-saqaf u din kienet tragedja oħra għaliex kumpressur fuq il-bejt beda jaħdem mis-sebgha ta' filgħodu sas-sitta ta' filgħaxija jagħtu bil-jack hammer u damu tlett ijiem u fir-raba' jum lestew u klerjaw kollox u kompla x-xogħol u jiena għedtlu li ried jagħmel saqaf ieħor għaliex il-muttur ried fejn jitpogġa u qalli "issa ħalli fidi u togħqodx tinkwieta aktar". Hallejt fidejh u għamilli s-saqaf l-ieħor hu però flok għamlu tal-konkos, sab mezz u għamlu kollu tal-ħadid u x-xogħol tlesta. Meta tlesta x-xogħol kollu u l-lift kien qed jaħdem, ridt ingib lil min ser jagħmilli l-irħam tal-faċċata u dan ukoll sab problema għaliex minn ħajt għall-ieħor sibna li kien hemm tlett pulzieri differenza u dan ta' l-irħam qalli "x'ser nagħmel?". ... Irrangaja għax kellu jintela' b'erba' pulzieri konkos u b'biċċa xibka irqieqa imma kollox ha t-tul taż-żmien għax jekk tagħti l-konkos illum l-għada ma tistax taħdem fuqu. Insomma dan ix-xogħol sar ukoll²⁹.

²⁹ Xhieda mogħtija mill-konvenut waqt is-seduta tal-31 ta' Ottubru 2013, fol. 63 sa' 69 tal-proċess.

Fir-rigward tal-problemi riskontrati fix-xogħol esewgit mis-soċjetà attriċi xehed ukoll Francis Spiteri, iben il-konvenut, illi ddikjara: *il-problemi gew meta gie biex jinstalla l-lift. L-ewwel problema nħolqot għax dan l-ewwel ma beda bil-kabina ta' gewwa, meta nstalla l-kabina sab li l-koxxox tal-bibien minflok għall-argument kienu erba' piedi, kienu tmien piedi. ... Giet kbira żzejjed u mhux f'sular wieħed imma kollha kemm huma jvarjaw. Mar sab lil missieri u qallu "isma għandek problema għax hekk u hekk hu". Missieri pprova jikkuntattja lill-bennej biex jgħidlu għalfejn ma mexiex mal-qisien li kienu mifthema, imma dan injorah. Allura missieri kien iddisprat, bil-lukanda għaddejja bin-nies, nil-lift qiegħed hawn Malta diġa u x-xogħol bħala construction wieqaf. Allura missieri kellu jagħlaq għajnejh, qabbad żewġ bennejja oħra, tnejn minn nies u kellu jagħlaq il-wisgħa ta' kull indana biex iġibhom il-qies li suppost kellhom ikunu, u kien weħel xi Lm480 għandu jkun dak iż-żmien. Għax għamli gimgħa fuqha għax riedu jqattgħu l-ġebel u jagħmlu l-ħadid ġol-ħajt. Għax int meta jkollok differenza żgħira mhux kbira mhux bħal meta qisek għamilt ċangun sħiħ imma riedu jġibu l-qisien ezatt u dik il-problema giet solvuta. Mela s'hawn konna tajjeb, għaddew jumejn oħra u dan il-lift beda jinbena, dejjem tiela'. Kif waslu fejn jiġi il-mutur, jiġifieri fil-ħames sular, fl-aħħar indana, reġa gie dan tal-lift u lil missieri qallu "għandek problema akbar" u dan missieri qallu li ma jiflahx iżjed għal dawn il-problemi u qallu "imma rrid ngħidlek għax lilek irrid ngħid". Missieri reġa' staqsih x'għara u dan qallu "għandek l-aħħar kamra qiegħda baxxa b'xi erba' filati". Missieri qallu dan kif jista' jkun u qallu mela l-bennej miġnun għax dan kienu qed jikkellmu fuq oġġett ġdid li sar skond il-qies u skond l-istandards kif għandhom ikunu. Telgħu u vera hekk kien, li din l-aħħar kamra fejn ikun hemm il-mutur u hekk, flok eżempju kellha tigi seba' filati giet tliet filati. Allura gie li l-mutur lanqas jista' jidħol u missieri iddispra ruħu dak il-ħin hux. Kien hemm dan tal-lift u qallu "la l-bennej ma jridx jirrangalek avolja kien it-tort tiegħu, issa neħodlok hsiebha jien din tal-lift, naqta' s-saqaf irrid". Issa dan ġia kellu l-kabina armata gox-xaft tal-lift. Il-biċċa xogħol kienet li jrid jipprotegi l-lift il-ġdid, fl-istess ħin ġab il-kumpressuri tad-dawl biex iqatta' s-saqaf li għamel il-bennej, li kien għadu ġdid oħxon u b'saħħtu, għamli xi erbat ijiem tnejn minn mies ikissru bil-jigger u dan qed nitkellmu fi żmien meta kellna n-nies fil-lukanda. Il-lukdana titriegħed u dawn kollha huma affarijiet li mhux qed tagħmlu l-ewwel darba dan ix-xogħol, minhabba li l-affarijiet ma sarux kif kellhom ikunu. Biex ma ntawwalx kissruh is-saqaf tal-konkos u ħadem wieħed bit-travi tal-ħadid, dan tal-lift. In the mean time lil dan tal-lift ma tagħtihx tort, lil missieri tah il-kont ta' dawn l-ispejjeż kollha, għax tal-lift kien inkarigat li jagħmel il-lift u mhux dik il-biċċa xogħol tas-saqaf. Jiġifieri missieri daħal fi spiza ta' Lm780 kont tal-lift ieħor, tas-saqaf. Jiġifieri kellu l-wisgħat kollha tal-bibien kwazi Lm500 li kellu jagħmel b'nies oħra u kwazi Lm800 tal-lift għax ried jagħmel saqaf hu hekk u dan qed nitkellmu apparti li ftiehem mal-bennej li jrid iħallsu tax-xogħol li għamel u missieri kellu joħroġ b'din il-biċċa xogħol biex joħroġ, biex ikollu l-lift ġol-lukanda³⁰.*

Dwar il-problema riskontrati waqt l-installazzjoni tal-lift, il-persuna inkarigata minn din il-parti tal-proġett, ossia Nazju Mallia, xehed: *rajna li sar ix-xogħol tal-ġebel u hekk u morna biex nibdew narmaw il-lift il-ġdid għax konna marbutin biż-żmien. ... Issa x'ħin bdejna narmaw il-lift il-ġdid sibt li s-saqaf qiegħed forty centimetres*

³⁰ Xhieda mogħtija minn Francis Spiteri, iben il-konvenut, waqt is-seduta tas-27 ta' Frar 2014, fol. 72 sa' 80 tal-proċess.

jew fifty centimetres l isfel. Mistoqsi x'saqaf kien qed jitkellem dwaru, Nazju Mallia irrisponda: tal-konkos ta' fejn jigi l-mutur. Huwa kompla jghid: skond il-pjanti u skond ir-regoli huma infurzati minhabba c-certifications irid ikun 360 jigifieri hu kien xi 310. ... Irid jinqala' u jsir 360 inkella ma jkollux certifikat. ... Ma jkunx skond ir-regoli u c-certification li ghandna bzonn. ... Ma jistax jigi certified. ... Peress li konna marbutin biz-zmien u kellu n-nies dehlin u hekk, qbadna ghax kien qed jinkwieta s-Sur Frans Spiteri ghax kellu commitments man-nies ukoll, qbadt jiena, morna l-haddiema taghna, kissirna, ghamiltu bil-hadid, ghollejtu biex lestejna bqajna ghaddejjin bil-lift u mhux hlejna gimghatejn jew xahar. Bqajna ghaddejjin bix-xoghol normali. Mistoqsi mill-Qorti u din tas-saqaf kienet l-unika problema li kellkom jew kien hemm xi problema ohra? Ignazio Mallia wiegeb le imbaghad ahna u nwaħhlu l-bibien. Issa l-bibien inti jkollok il-qisien ta' l-opening. Issa inti tallawjalhom zewg pulziera extra halli meta imbaghad jagħmel x-xambrella jew irhama jew x'jagħmel jigu puliti mal-lift. Wahhalnihom, allright imma fuq naha minnhom kien hemm qisu 12 inches gap inqas. Mistoqsi on each floor? U kien hemm fetħa iktar milli suppost hux hekk? Ignazio Mallia wiegeb iva on each floor. ... ta' twelve inches mhux ta' two inches iktar. Jiena nagħtihom two inches iktar, kwalunkwe lift, biex jahsbu imbaghad bix-xambrella jew irhama, jagħmlu x'jagħmlu. Ignazio Mallia in fine ddikjara li l-konvenut kellu jqabbaq bennej ieħor biex jagħlaq din il-gap bil-gebel sabiex in segwitu seta' jsir l-irham³¹.

Fid-dawl tal-provi prodotti mill-konvenut fir-rigward tal-problemi riskontrati minhabba l-mod kif gie esegwit ix-xoghol da parte tas-soċjetà attriċi, il-Qorti ma ssib ebda raġuni għalfejn għandha tiddubita mill-veraċità ta' dak affermat mill-istess konvenut u minn ibnu Francis Spiteri u minn Ignazio Mallia, u cioè li verament kien hemm il-problemi minnhom imfissra fix-xoghol esegwit mis-soċjetà attriċi.

Fir-rigward ta' kif gie esegwit ix-xoghol Bartholomeo Grima, li kien direttament involut fl-esekuzzjoni tax-xoghol kummissjonat lis-soċjetà attriċi, iddikjara: *ahna konna ingħatajna pjanta biex nistgħu naħdmu iżda meta gie Nazju tal-lift dan tana pjanta oħra. L-ewwel pjanta dettaljata kien tahieli Arthur u t-tifel tiegħi jigifieri t-tifel Isaac. Din il-pjanta kien fiha l-qies tal-lift però ahna ma hdimniex fuqha kif diga ghedt meta gie Nazju u tana pjanta oħra, hdimna fuq it-tieni pjanta li ngħatajna. Il-pjanta li tani Nazju tal-lifts fil-fatt kellha qisien differenti. Jiena lil Nazju ghedtli li gja kelli pjanta fil-pussess tiegħi iżda hu qalli li kelli naħdem fuq il-pjanta li kien qed jagħtini hu li kelli ninjora l-ewwel pjanta u skond il-pjanta tiegħu nibdew billi nkissru isfel. Nazju ta pjanta lil Arthur Calleja wkoll li kien prezenti hemmhekk magħna. Mhuwiex minnu li Nazju mmarka bit-tape ma' l-art fejn ahna kellna nqattgħu. Ahna kellna nneħhu l-hoarding li kellna fil-post u nressquh biex stjana naħdmu u Nazju qalli trid taqta' minn hawn lil hemm u jiena bdejt inkisser. Il-hoarding li kien hemm kien tac-chip board. Nerga' nikkonferma li Nazju ma mmarkalix bit-tape fejn kellna naqtgħu; ahna qtajna lil hemm mill-hoarding li kien hemm fil-post. Nikkonferma li mhux talli ma immarkalix bit-tape talli kelli noħroġ lil hinn mill-hoarding li kien hemm.*

Fir-rigward tat-turretta Bartholomeo Grima iddikjara ahna t-turretta bnejniha u tellajniha sular ieħor. It-turretta kienet neċessarja biex jekk il-konvenut kien

³¹ Xhieda mogħtija minn Ignazio Mallia waqt is-seduta tal-5 ta' Frar 2015, fol. 92 sa' 98 tal-proċess.

jagħżel li jagħmel extension tal-lukanda, din tkun lesta. It-turretta kienet mibnija lesta biex tintuża . Sakemm il-konvenut iħalli t-turretta kif bnejniha aħna, allura mill-mod kif bnejniha ma kellu bżonn iżid xejn iżjed. Din it-turretta bhala kejl kienet minn għaxra sa' tmax-il filata; jista' jkun li qiegħda disa' filati. Qed jiġi suġġerit lili li fir-rigward tat-turretta tal-lift hemm qies standard ngħid li aħna mxejna mal-qies li tawna. Meta ġejna biex nibnu t-turretta aħna bqajna nużaw it-tieni pjanta. Qed niġi mistoqsi jekk kienx hemm differenza fl-għoli tat-turretta bejn l-ewwel u t-tieni pjanta ngħid li kien hemm differenza fl-għoli. L-ewwel pjanta li konna ngħatajna m'għandix kopja tagħha u din baqgħet fil-bokka tal-lift. Lanqas it-tieni pjanta ma hija qiegħda għandi għax din ukoll baqgħet fil-bokka tal-lift. Għalkemm qed issir referenza għal din il-pjanta ngħid li din hija sketch però xorta ħdimna biha. Naqbel però li kellna fil-pussess tagħna pjanta li jibgħatha l-fornitur tal-lifts bil-qisien b'kollox imbagħad ġie Nazju u għamlilna sketch issemplifikat ta' kif kellu jsir dan il-lift. Dana l-isketch ippreparah Nazju u jiena mxejt fuqu. Aħna mxejna fuq l-isketch ta' Nazju u mhux fuq il-pjanta dettaljata tal-lift għar-raġuni li tkabbar ix-xogħol³². Dwar il-faži tat-tqegħid u kompletazzjoni tas-saqaf Bartholomeo Grima xehed illi: qabel ma ġejt biex nagħti l-konkos fis-saqaf tlabthom biex jibgħatu l-Inġinier li kien ipprepara l-pjanta biex jurini minn fejn riedu jgħaddu l-wires tal-lift. Domna nistennewh mit-tlieta sas-sitta iżda l-Inġinier ma tfaċċax. Jiena mbagħad spicċajt biex ħallejtilhom bott spray biex jimmarkali minn fejn għandu jgħaddi l-wire. Sussegwentement l-Inġinier fil-fatt kien ġie u mmarka minn fejn kellhom jgħaddu l-wires, aħna għaddejnihom preċiż minn fejn qalilna l-Inġinier iżda mbagħad wara nfurmawni li kellhom ineħħu kollox.

Huwa evidenti li tramite x-xhieda ta' Bartholomeo Grima s-soċjetà attriċi tikkontendi li hija esegwiet ix-xogħol lilha kummissjonat a baži ta' l-istruzzjonijiet u addirittura a baži ta' sketch *ad hoc* mogħtija lilha minn Nazju Mallia. Mill-provi prodotti, inkluż mix-xhieda tal-konvenut, irrizulta li dan Nazju Mallia kien il-persuna inkarigata mill-provvista w installazzjoni tal-lift u li l-konvenut inkarigah b'mod speċifiku biex, flimkien ma' Arthur Calleja, jaċċerta ruħu li mill-aspett tekniku x-xogħol jsir sewwa. Is-soċjetà attriċi tikkontendi wkoll li s-saqaf tqiegħed u ġie kompletat skond id-direzzjonijiet ta' l-Inġinier inkarigat mill-konvenut. B'hekk is-soċjetà attriċi kjarament tikkontendi li jekk irrizultaw żbalji jew ineżatezzi fix-xogħol minnha esegwit, dan kien minħabba istruzzjonijiet u direzzjonijiet żbaljati da parte tan-nies inkarigati mill-konvenut u mhux minħabba nuqqas da parte tagħha. Fil-fehma tal-Qorti però din il-pretensjoni tas-soċjetà attriċi ma tregix, la fattwalment u wisq inqas ġuridikament.

Jibda biex jiġi osservat li għalkemm Bartholomeo Grima jgħid illi hu u l-lavranti l-oħra tas-soċjetà attriċi esegwew ix-xogħlijiet a baži ta' sketch issemplifikat ippreparat minn Nazju Mallia u mhux a baži tal-pjanta teknika provduta mill-fornitur tal-lift, liema sketch allegatament kien jindika qisien differenti minn dawk indikati fil-pjanta teknika, ma tressqet l-ebda prova konkreta ta' dan l-allegat sketch. Mistoqsi biex jipprovi kemm il-pjanta teknika kif ukoll dan l-allegat sketch, Bartholomeo Grima skansa dan l-obbligu bl-iskuża li kemm il-pjanta kif ukoll l-isketch baqgħu fil-bokka tal-lift u allura ma għandux kopja la ta' waħda u lanqas ta' l-ieħor. Apparte minn hekk dan l-allegat sketch ma jissemma minn hadd iktar għajr għal Bartholomeo Grima u

³² Xhieda Bartholomeo Grima mogħtija waqt is-seduta tat-13 ta' Marzu 2012, fol. 44 sa' 46 tal-proċess.

Isaac Grima in kwantu Arthur Calleja u Nazju Mallia entrambe jsostnu b'mod emfatiku li x-xogħol kellu u fil-fatt ġie esegwit biss a bażi tal-pjanta teknika provduta mill-fornitur tal-lift, liema pjanta ġiet esebita kemm minn Arthur Calleja - Dok. "AC1" a fol. 37 tal-proċess - kif ukoll mill-konvenut - Dok. "FS1" a fol. 62 tal-proċess.

Apparte minn dan appena osservat, il-Qorti tqis li s-soċjetà attriċi ma tistax teżimi ruhha mir-responsabilità għall-kwalità tax-xogħol esegwit minnha in bażi għall-prinċipji ġuridiċi li appuntu jirregolaw l-obbligi ta' l-appaltatur fil-kuntratt ta' appalt, liema prinċipji jipprovdu li:

- *Imprexxindibilment minn kwalsiasi kolpa, hu dmir ta' l-appaltatur, skond il-prinċipji ġenerali tad-dritt in materja ta' adempjenza kuntrattwali, illi dan għandu jassikura li x-xogħol lilu kommess ikun ser isir utilment u mhux b'mod li l-quddiem juri difetti. B'obbligu primarju jibqa' dejjem li 'l-appaltatur hu obligat jeżegwixxi l-opra miftehma skond is-sengħad". ... Dan fis-sens li 'l'imprenditore ha l'obbligo di eseguire bene l'opera commessagli secondo i dettami dell' arte suo, e deve prestare almeno una capacità ordinaria";*
- *Jekk hu jagħmel ix-xogħol ħażin, lanqas ma huwa eskluż mir-responsabilità minħabba li hu jkun qagħad għal dak li ried il-kommittent. ... Jinkombi fuqu b'dover "di resistere ad ordini che egli vedesse pregiudizievoli alla solidità e contrarii alle buone regole dell'arte". ... Jinsab fil-fatt dettat illi hu "m'għandux japprofitta minn negligenza ta' l-arkitett u jittrasgredixxi d-dettami ta' l-arti edilizja";*
- *L-appaltatur li jeżegwixxi ħażin ix-xogħol li jiffirma l-oġġett ta' l-appalt huwa responsabbli għad-dannu kollu li jiġi minn dik l-eżekuzzjoni ħażina tax-xogħol u dan avvolja s-sorveljanza ta' dan ix-xogħol ikun hemm perit imqabbad mill-appaltant, jekk il-vizzju tax-xogħol ikun il-lavorazzjoni u mhux fid-direzzjoni tal-perit u anke jekk il-perit jista' talvolta jkun kolpevoli fis-sorveljanza. In effetti l-perit kolpevoli ta' difett ta' sorveljanza għandu rigress kontra l-appaltatur li jkun ikkommetta vizzji ta' lavorazzjoni. ... L'impiego di un uomo di scienza a dirigere il lavoro non esime mai l'appaltatore dal prestare quella diligenza e quella perizia ordinaria che gli è imposto dalla natura del contratto³³.*

Fid-dawl ta' tali prinċipji ġuridiċi l-appaltatur, ossia s-soċjetà attriċi fil-każ in eżami, għandha titqies responsabbli għax-xogħol li ma ġiex esegwit skond is-sengħa u l-arti in vista tal-vizzji u difetti riskontrati waqt l-installazzjoni tal-lift fis-San Pawl Hotel, vizzji dawn li setgħet, anzi kellha tintebaħ bihom mhux biss in bażi għar-regoli ta' l-arti imma anke in bażi għall-fatt li fl-aħħar mill-aħħar hija kellha f'idejha w a disposizzjoni tagħha pjanta teknika bil-qisien preċiżi w eżatti tal-lift li kellu jiġi installat. Dan l-obbligu kien jinkombi fuq is-soċjetà attriċi indipendentement mis-sorveljar u istruzzjonijiet, skontha possibilment inadegwati u zbaljati, għad illi mhux debitament ippruvat, ta' Nazju Mallia u ta' l-Inġinier inkarigat mill-konvenut.

Stabbilit għalhekk li s-soċjetà attriċi hija u għandha tinzamm responsabbli għad-difetti riskontrati fl-esekuzzjoni tax-xogħol tagħha waqt l-installazzjoni tal-lift fis-

³³ Raphael Micallef v. Anthony Agius, Ċitaz. Nru. 1003/89 deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fid-9 ta' Ġinju 2004.

San Pawl Hotel, jehtieg issa jiġi determinat jekk hijiex, fiċ-ċirkostanzi ta' dan il-każ, intitolata għal xi hlas għax-xogħol minnha esegwit partikolarment fid-dawl tal-fatt li l-ftehim mal-konvenut kien ta' prezz wieħed għax-xogħol kollu.

Huwa prinċipju ġuridiku stabbilit illi jekk il-prezz ikun wieħed għax-xogħol kollu, allura jekk ix-xogħol ma jkunx kompletat u sewwa l-appaltatur ma jkollux dritt għall-ebda parti mill-ħlas³⁴. Dan jiddependi minn natura tad-difett riskontrat. Jekk id-difetti jkun ta' ċerta gravità l-kommittent ikollu d-dritt jopponi l-'exceptio non rite adempti contractus' għad-domanda li ssirli għal hlas³⁵. Jekk minn naħa l-oħra d-difetti ma jkunux sostanzjali jew essenzjali, l-appaltatur ikollu d-dritt li jitlob li daww id-difetti jiġu riparati jew jaċċetta riduzzjoni³⁶.

Fil-fehma tal-Qorti fil-każ in eżami d-difetti riskontrati fix-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi ma kienux ta' gravità tali li l-istess soċjetà ma hija intitolata għall-ebda hlas. Jirrizulta fil-fatt mill-provi prodotti mill-konvenut li dawn id-difetti setgħu u fil-fatt ġew rimedjati minn terzi persuni inkarigati minnu verso spiża komplessiva ta' Lm1,260 konsistenti fl-ispiza ta' Lm480 biex titranġa l-wisgħa żejda fil-fetha tal-*lift shaft*, ossia fil-parti fejn jitwarru l-bibien tal-*lift*, fil-ħames sulari kollha u fl-ispiza ta' Lm780 biex jitranġa s-saqaf³⁷. Ladarba l-konvenut inkorra tali spiża minħabba d-difetti fix-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi, l-istess imsemmija soċjetà għandha tagħmel tajjeb għal tali spiża u b'hekk is-somma ta' Lm1,260, ekwivalenti għal €2,935.01, għandha titnaqqas mill-valur tax-xogħol pretiż mill-imsemmija soċjetà, ossia mis-somma ta' €8,150. Fid-dawl ta' dan għalhekk is-soċjetà attriċi hija intitolata għall-ħlas tas-somma ta' **€5,214.99**, flimkien mas-somma ta' **€938.70** rappreżentanti l-VAT.

Fid-dawl ta' dan kollu osservat għalhekk jirrizulta li t-tielet eċċezzjoni sollevata mill-konvenut hija ġustifikata in kwantu x-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi fis-San Pawl Hotel ma kienx skond is-sengħa u l-arti u lanqas kien skond il-pjanta teknika provduta lilha, u għaldaqstant l-istess soċjetà attriċi għandha taċċetta riduzzjoni fil-valur tax-xogħol minnha hekk esegwit.

Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti taqta' u tiddeċiedi billi:

1. Tiċhad l-ewwel eċċezzjoni sollevata mill-konvenut u assekondata mis-soċjetà kjamata in kawża u minflok tiddikjara li s-soċjetà kjamata in kawża ma hijiex il-legalment kontradittur tas-soċjetà attriċi u b'hekk tilliberaha mill-osservanza tal-ġudizzju;
2. Tastjeni milli tiegħu konjizzjoni ulterjuri tar-rimanenti eċċezzjonijiet tas-soċjetà kjamata in kawża;

³⁴ Carmelo sive Charles Mallia v. Ivan John Fonk, deċiża mill-Qorti ta' l-Appell fl-24 ta' Jannar 1975.

³⁵ Francis Spiteri noe v. Emmanuele Cassar, deċiża mill-Qorti ta' l-Appell fl-14 ta' Marzu 1975.

³⁶ Angelo Busuttill v. Pio Fedele et, deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili, fid-9 ta' April 1968, John Bonnici noe v. Anthony Sammut, deċiża mill-Qorti ta' l-Appell (Kummerċjali) fit-22 ta' Ġunju 1994, Victor Tabone v. Felix Mifsud, deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fil-5 ta' Ottubru 1994. Joseph Brownrigg noe v. Mario Spiteri, Ċitaz. Nru. 783/90 deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fis-27 ta' Ġunju 2003 u Joseph Schembri v. Emanuel Caruana, Ċitaz. Nru. 534/93 deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fid-9 ta' Ottubru 2003.

³⁷ Xhieda mogħtija minn Francis Spiteri, iben il-konvenut, mogħtija waqt is-seduta tas-27 ta' Frar 2014, fol. 72 sa' 79 tal-proċess.

3. Tiċhad it-tieni eċċezzjoni sollevata mill-konvenut iżda tilqa' t-tielet eċċezzjoni sollevata minnu;
4. Konsegwentement tilqa' t-talba attriċi limitatament għas-somma ta' €5,214.99, rappreżentanti l-valur tax-xogħol esegwit mis-soċjetà attriċi fis-San Pawl Hotel fuq inkarigu tal-konvenut, flimkien mas-somma ta' €938.70 rappreżentanti l-VAT; u
5. Tikkundanna lill-konvenut iħallas lis-soċjetà attriċi s-somma komplessiva ta' €6,153.69, bl-imgħax legali dekoribbli mill-4 ta' Diċembru 2010, id-data meta l-konvenut gie notifikat bir-Rikors promotur, sad-data ta' l-effettiv pagament.

L-ispejjeż pertinenti għal dawn il-proċeduri, ad esklużzjoni ta' l-ispejjeż relattivi għas-soċjetà kjamata in kawża, għandhom jiġu sopportati nofs bin-nofs bejn is-soċjetà attriċi u l-konvenut. L-ispejjeż relattivi għas-soċjetà kjamata in kawża għandhom jiġu sopportati interament mill-konvenut.

MAGISTRAT

DEPUTAT REĠISTRATUR